

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 7 sierpnia 2023 r.

Pozycja 67

POSTANOWIENIE

z dnia 5 lipca 2023 r.

Sygn. akt SK 95/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński – przewodniczący
Krystyna Pawłowicz
Stanisław Piotrowicz
Justyn Piskorski
Bogdan Świączkowski – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 5 lipca 2023 r., połączonych skarg konstytucyjnych M.N., J.N., K.K., M.R., K.R. oraz M.P. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239, ze zm.) z art. 2 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 753) z art. 2 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
- 3) art. 17 ust. 11 ustawy powołanej w punkcie 1 w związku z § 5 rozporządzenia powołanego w punkcie 2 z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 7 kwietnia 2020 r. M.N. (dalej: skarżąca) wniosła o stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny, że: 1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239, ze zm.; dalej: ustawa o zwalczaniu chorób zakaźnych) są niezgodne z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, 2) § 3 rozporządzenia Ministra

Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 753; dalej: rozporządzenie o szczepieniach) jest niezgodny z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, 3) art. 17 ust. 11 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych w związku z § 5 rozporządzenia o szczepieniach są niezgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

1.1. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą.

Postanowieniem z 28 stycznia 2015 r. wojewoda nałożył na skarżącą grzywnę w celu przymuszenia, z powodu uchylania się od poddania małoletniego syna obowiązkowym szczepieniom ochronnym w terminach wynikających z komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego (dalej także: GIS) w sprawie Programu Szczepień Ochronnych (dalej także: PSO). Wojewoda wezwał do uiszczenia grzywny w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, jak również do wykonania przez skarżącą obowiązku określonego w tytule wykonawczym w terminie 30 dni od dnia doręczenia postanowienia.

Wobec postanowienia wojewody skarżąca wystąpiła do ministra właściwego do spraw zdrowia (dalej: minister) z zażaleniem. Postanowieniem z 8 lipca 2016 r. minister utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie wojewody.

Wyrokiem z 8 września 2017 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (dalej: WSA w Warszawie) oddalił skargę na postanowienie ministra.

Wyrokiem z 21 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]) Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną skarżącej skierowaną wobec wyroku WSA w Warszawie.

1.2. Wątpliwości konstytucyjnoprawne skarżącej skierowane przeciwko zakwestionowanym przepisom dotyczyły trzech zagadnień: 1) naruszenia zasady dostatecznej określoności przepisów prawa wywodzonej z art. 2 Konstytucji, 2) naruszenia art. 87 Konstytucji stanowiącego katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej, 3) naruszenia prawa do prywatności – co skarżąca wyraziła przez następujący układ wzorców: art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

W skardze konstytucyjnej podniesiono, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych ustanawia obowiązek poddania się przez osoby przebywające na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej szczepieniom ochronnym. Zdaniem skarżącej w przepisach prawa powszechnie obowiązującego nie określono, w którym konkretnie miesiącu/roku życia osoby obowiązek szczepienia ochronnego przeciwko poszczególnym chorobom staje się wymagalny. Ustawa o zwalczaniu chorób zakaźnych oraz rozporządzenie o szczepieniach nie określają, ile dawek poszczególnych szczepionek należy podać dziecku. Skarżąca podkreśliła, że w praktyce organów stosujących zaskarżone regulacje występuje rozbieżność interpretacyjna polegająca na tym, że niektóre z nich stwierdzają, iż wymagalność obowiązku szczepienia przeciwko konkretnym chorobom, poszczególnymi dawkami wynika z komunikatu GIS, inne z kolei uznają, że wymagalność wynika z wezwania skierowanego przez lekarza do rodziców. Jej zdaniem przedstawiona rozbieżność jest „tak daleko posunięta”, że nie może zostać rozstrzygnięta przy pomocy środków prowadzących do wyeliminowania niejednorodności stosowania prawa (por. skarga konstytucyjna, s. 4-6).

Następnie skarżąca wskazała, że PSO – wydawany przez Głównego Inspektora Sanitarnego – nie należy do katalogu źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Jej zdaniem może być zakwalifikowany jako akt prawa wewnętrznego, wiążący wyłącznie jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu, nie zaś obywateli. Skarżąca nie zakwestionowała, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych nakłada na osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym. Uznała się również związaną rozporządzeniem o szczepieniach

wskazującym, przeciwko jakim chorobom zakaźnym dziecko powinno zostać zaszczepione oraz w jakim przedziale wiekowym szczepienie powinno zostać wykonane. W skardze konstytucyjnej wskazano, że skarżąca nie jest jednak związana komunikatem GIS konkretyzującym wiek dziecka, w którym należy podać określoną szczepionkę oraz wskazującym ilość dawek. Tym samym, w ocenie skarżącej, program szczepień ochronnych nakłada na obywateli nowy obowiązek, a w związku z tym powinien mieć formę prawną co najmniej rozporządzenia. Skarżąca podniosła również, że w obecnym stanie prawnym nie można na jego podstawie – w sposób wiążący jednostkę – wyprowadzać terminu wymagalności wykonywania poszczególnych szczepień (por. tamże, s. 6-7).

W odniesieniu do ostatniego z przedstawionych problemów skarżąca zauważyła, że regulacje normatywne wprowadzające obowiązek szczepień stanowią ingerencję w prawo do prywatności wynikające z art. 47 Konstytucji (prawo do decydowania o życiu osobistym). Skarżąca zwróciła uwagę na wyłączenie możliwości podjęcia przez osobę obowiązana do poddania się obowiązkowym szczepieniom albo przez jej opiekunów prawnych lub faktycznych decyzji o odmowie poddania się tym szczepieniom. Obowiązek ten ingeruje w zasadę autonomii (samostanowienia) jednostki. Skarżąca zauważyła także, że ograniczenia konstytucyjnych praw mogą nastąpić wyłącznie w ustawie, gdy są konieczne i proporcjonalne. Jej zdaniem kwestionowana regulacja nie spełnia standardu konstytucyjnego, co potwierdza przeprowadzony test proporcjonalności (por. tamże, s. 8-10).

1.3. Postanowieniem z 19 sierpnia 2020 r. (sygn. Ts 71/20, OTK ZU B/2020, poz. 339) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

1.4. W piśmie procesowym z 29 września 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko w sprawie, wnosząc o stwierdzenie, że: 1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych są zgodne z art. 2 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, 2) § 3 rozporządzenia o szczepieniach jest zgodny z art. 2 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, 3) art. 17 ust. 11 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych w związku z § 5 rozporządzenia o szczepieniach są zgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

1.5. W piśmie procesowym z 12 października 2020 r. Rzecznik Praw Dziecka (dalej: RPD) zgłosił udział w postępowaniu oraz zajął stanowisko w sprawie. W *petitum* stanowiska wniósł o stwierdzenie, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b i art. 17 ust. 1 i 11 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych oraz § 3 i § 5 rozporządzenia o szczepieniach, są zgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 2 i art. 87 Konstytucji. W uzasadnieniu stanowiska RPD stwierdził, że w zakresie przepisów objętych zarzutami skarga konstytucyjna nie spełnia wymogu statuowanego przez art. 79 ust. 1 Konstytucji – przy czym nie wyjaśnił szerzej, o jaki wymóg chodzi. Z ostrożności procesowej przedstawił również argumenty odpierające zarzuty skarżącej.

1.6. W piśmie procesowym z 20 października 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: RPO) poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

2. Zarządzeniami Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 11 stycznia 2021 r., z uwagi na tożsamość przedmiotową zarejestrowanych skarg konstytucyjnych dokonano ich połączenia w ten sposób, że do rozpoznania pod wspólną sygnaturą SK 95/20 dołączono skargi konstytucyjne o sygn.: SK 99/20, SK 101/20, SK 107/20, SK 108/20, SK 119/20, SK 126/20, SK 127/20, SK 135/20. Następnie zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 22 lutego 2021 r. do rozpoznania pod wspólną sygnaturą SK 95/20 dołączono również skargę kon-

stytucyjną o sygn. SK 6/21. Wszystkie połączone skargi konstytucyjne zostały sporządzone przez tego samego pełnomocnika procesowego.

2.1. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 99/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 8 kwietnia 2020 r. (data nadania) J.N. przedstawił – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jego małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 26 sierpnia 2020 r. (sygn. Ts 69/20, OTK ZU B/2020, poz. 338) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 29 września 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 14 października 2020 r. RPD zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 20 października 2020 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.2. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 101/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 26 maja 2020 r. (data nadania) K.K. przedstawił – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jego małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 26 sierpnia 2020 r. (sygn. Ts 89/20, OTK ZU B/2020, poz. 341) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 29 września 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 14 października 2020 r. RPD zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 22 października 2020 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.3. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 107/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 7 kwietnia 2020 r. (data nadania) M.R. przedstawił – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jego małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 3 września 2020 r. (sygn. Ts 68/20, OTK ZU B/2020, poz. 367) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 29 września 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 14 października 2020 r. RPD zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 20 października 2020 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.4. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 108/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 8 kwietnia 2020 r. (data nadania) M.N. przedstawiła – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jej małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 3 września 2020 r. (sygn. Ts 72/20, OTK ZU B/2020, poz. 368) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 29 września 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 22 października 2020 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.5. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 119/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 7 kwietnia 2020 r. (data nadania) M.R. przedstawił – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jego małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 30 września 2020 r. (sygn. Ts 67/20, OTK ZU B/2020, poz. 366) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 26 października 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 30 października 2020 r. RPD zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 10 listopada 2020 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.6. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 126/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 6 kwietnia 2020 r. (data nadania) K.R. przedstawiła – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jej małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 18 listopada 2020 r. (sygn. Ts 66/20, OTK ZU B/2021, poz. 22) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 18 grudnia 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 29 grudnia 2020 r. RPD zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 7 stycznia 2021 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.7. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 127/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 sierpnia 2020 r. (data nadania) K.R. przedstawiła – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jej małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 16 listopada 2020 r. (sygn. Ts 115/20, OTK ZU B/2021, poz. 40) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 18 grudnia 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 7 stycznia 2021 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.8. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 135/20) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 8 kwietnia 2020 r. (data nadania) J.N. przedstawił – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jego małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 1 grudnia 2020 r. (sygn. Ts 70/20, OTK ZU B/2021, poz. 23) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

W piśmie procesowym z 18 grudnia 2020 r. Minister Zdrowia zajął stanowisko tożsame z zaprezentowanym w sprawie o sygn. SK 95/20.

W piśmie procesowym z 7 stycznia 2021 r. RPO poinformował, że nie zgłasza udziału w sprawie.

2.9. W skardze konstytucyjnej (sygn. SK 6/21) wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 30 grudnia 2019 r. (data nadania) M.P. przedstawiła – tożsame ze sprawą o sygn. SK 95/20 – problemy konstytucyjne dotyczące objęcia jej małoletniego dziecka obowiązkiem szczepień ochronnych.

Postanowieniem z 8 lutego 2021 r. (sygn. Ts 1/20, OTK ZU B/2021, poz. 59) Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

3. W piśmie procesowym z 29 kwietnia 2021 r. Marszałek Sejmu zajął stanowisko w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Sejm). Zaprezentowane wyjaśnienia dotyczyły wszystkich skarg konstytucyjnych połączonych do wspólnego rozpoznania pod sygn. SK 95/20.

Głównym wnioskiem Sejmu było umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

Na wypadek nieuwzględnienia przez Trybunał Konstytucyjny powyższego wniosku, Sejm opowiedział się za stwierdzeniem, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych są zgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. W pozostałym zakresie podtrzymano wniosek o umorzenie postępowania, z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

4. W piśmie procesowym z 15 czerwca 2021 r. Prokurator Generalny zajął stanowisko dotyczące wszystkich skarg konstytucyjnych połączonych do wspólnego rozpoznania pod sygn. SK 95/20. Prokurator Generalny wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

Na wypadek nieuwzględnienia przez Trybunał Konstytucyjny powyższego stanowiska wniesiono o stwierdzenie, że:

1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych są zgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

2) § 3 rozporządzenia o szczepieniach jest zgodny z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

3) art. 17 ust. 11 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych w związku z § 5 rozporządzenia o szczepieniach są zgodne z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

Ponadto Prokurator Generalny wniósł o umorzenie postępowania w pozostałym zakresie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, z uwagi na niedopuszczalność wydania orzeczenia.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwaga ogólna.

Wykorzystanie skargi konstytucyjnej, będącej instrumentem ochrony konstytucyjnych praw i wolności jednostki, uwarunkowane jest spełnieniem wymogów określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Zgodnie z utrwalonym poglądem ocena formalnoprawna skargi konstytucyjnej nie kończy się na etapie tzw. kontroli wstępnej, w ramach której Trybunał bada, czy odpowiada ona warunkom formalnym oraz czy nie jest oczywiście bezzasadna. Stanowiska zajęte w postanowieniach

wydanych w tej fazie postępowania nie są wiążące dla Trybunału Konstytucyjnego orzekającego na etapie kontroli merytorycznej. Trybunał Konstytucyjny zobowiązany jest – w każdym stadium postępowania aż do chwili wydania orzeczenia kończącego sprawę – do oceny, czy w sprawie wystąpiły wszystkie dodatnie przesłanki procesowe oraz czy nie zaistniała żadna przeszkoda procesowa implikująca konieczność umorzenia postępowania (por. np. postanowienie TK z 18 grudnia 2019 r., sygn. SK 71/19, OTK ZU A/2020, poz. 2). Mając powyższe na uwadze, Trybunał Konstytucyjny dokonał analizy formalnoprawnej skarg konstytucyjnych.

2. Przedmiot kontroli oraz wzorce konstytucyjne.

2.1. Przepisy ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (ówcześnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1239, ze zm.; obecnie Dz. U. z 2022 r. poz. 1657, ze zm.; dalej: ustawa o zwalczaniu chorób zakaźnych), zakwestionowane przez skarżących:

Art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b: „[o]soby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są obowiązane na zasadach określonych w ustawie do: (...) poddawania się: (...) szczepieniom ochronnym”.

Art. 17 ust. 1: „[o]soby, określone na podstawie ust. 10 pkt 2, są obowiązane do poddawania się szczepieniom ochronnym przeciw chorobom zakaźnym określonym na podstawie ust. 10 pkt 1, zwanym dalej «obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi»”.

Art. 17 ust. 11: „Główny Inspektor Sanitarny ogłasza w formie komunikatu, w dzienniku urzędowym ministra właściwego do spraw zdrowia, Program Szczepień Ochronnych na dany rok, ze szczegółowymi wskazaniem dotyczącymi stosowania poszczególnych szczepionek, wynikającymi z aktualnej sytuacji epidemiologicznej, przepisów wydanych na podstawie ust. 10 i art. 19 ust. 10 oraz zaleceń, w terminie do dnia 31 października roku poprzedzającego realizację tego programu”.

2.2. Przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (ówcześnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 753, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 2172; dalej: rozporządzenie o szczepieniach), zakwestionowane przez skarżących:

§ 3: „[o]bowiązek poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym przeciw:

1) błonicy obejmuje:

- a) dzieci i młodzież od 7 tygodnia życia do ukończenia 19 roku życia,
- b) osoby ze stycznością z chorymi na błonicę;

2) gruźlicy obejmuje dzieci i młodzież od dnia urodzenia do ukończenia 15 roku życia;

3) inwazyjnemu zakażeniu *Haemophilus influenzae* typu b obejmuje dzieci od 7 tygodnia życia do ukończenia 6 roku życia;

4) inwazyjnym zakażeniami *Streptococcus pneumoniae* obejmuje dzieci i młodzież od 2 miesiąca życia do ukończenia 19 roku życia;

5) krztuścowi obejmuje dzieci i młodzież od 7 tygodnia życia do ukończenia 19 roku życia;

6) nagminnemu zakażeniu przyusznic (śwince) obejmuje dzieci i młodzież od 13 miesiąca życia do ukończenia 19 roku życia;

7) odrze obejmuje dzieci i młodzież od 13 miesiąca życia do ukończenia 19 roku życia;

8) ospie wietrznej obejmuje:

a) dzieci do ukończenia 12 roku życia:

- z upośledzeniem odporności o wysokim ryzyku ciężkiego przebiegu choroby,
- z ostrą białaczką limfoblastyczną w okresie remisji,
- zakażone HIV,

- przed leczeniem immunosupresyjnym lub chemioterapią,
 - b) dzieci do ukończenia 12 roku życia z otoczenia osób określonych w lit. a, które nie chorowały na ospę wietrzną,
 - c) dzieci do ukończenia 12 roku życia, inne niż wymienione w lit. a i b, przebywające w:
 - zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych,
 - zakładach opiekuńczo-leczniczych,
 - rodzinnych domach dziecka,
 - domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
 - domach pomocy społecznej,
 - placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
 - regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych,
 - interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych,
 - d) dzieci, inne niż wymienione w lit. a-c, przebywające w żłobkach lub klubach dziecięcych;
- 9) ostremu nagminnemu porażeniu dziecięcemu (poliomyelitis) obejmuje dzieci i młodzież od 7 tygodnia życia do ukończenia 19 roku życia;
- 10) różyczce obejmuje dzieci i młodzież od 13 miesiąca życia do ukończenia 19 roku życia;
- 11) tężcowi obejmuje:
- a) dzieci i młodzież od 7 tygodnia życia do ukończenia 19 roku życia,
 - b) osoby zranione, narażone na zakażenie;
- 12) wirusowemu zapaleniu wątroby typu B obejmuje:
- a) dzieci i młodzież od dnia urodzenia do ukończenia 19 roku życia,
 - b) uczniów szkół medycznych lub innych szkół prowadzących kształcenie na kierunkach medycznych, którzy nie byli szczepieni przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B,
 - c) studentów uczelni medycznych lub innych uczelni, prowadzących kształcenie na kierunkach medycznych, którzy nie byli szczepieni przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B,
 - d) osoby szczególnie narażone na zakażenie w wyniku styczności z osobą zakażoną wirusem zapalenia wątroby typu B, które nie były szczepione przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B,
 - e) osoby zakażone wirusem zapalenia wątroby typu C,
 - f) osoby wykonujące zawód medyczny narażone na zakażenie, które nie były szczepione przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B,
 - g) osoby w fazie zaawansowanej choroby nerek z filtracją kłębuszkową poniżej 30 ml/min oraz osoby dializowane;
- 13) wścieklicznie obejmuje osoby mające styczność ze zwierzęciem chorym na wścieklicznę lub podejrzanym o zakażenie wirusem wściekliczny;
(...)"

§ 5: „[o]bowiązkowe szczepienia ochronne są prowadzone zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na dany rok, ogłaszanym przez Głównego Inspektora Sanitarnego w formie komunikatu, o którym mowa w art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”

W obecnym brzmieniu § 3 rozporządzenia o szczepieniach istnieje także pkt 14 (*verba legis*: „zakażeniom wywołanym przez rotawirusy obejmuje dzieci po ukończeniu 6 tygodnia życia do ukończenia 32 tygodnia życia”). Został on dodany przez § 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 października 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. poz. 1964; dalej: rozporządzenie zmieniające), które w całości weszło w życie 1 stycznia 2021 r. § 2 rozporządzenia zmieniającego zastrzegł,

że § 3 pkt 14 może być stosowany wobec dzieci urodzonych po 31 grudnia 2020 r. Tym samym nie może podlegać kontroli w tym postępowaniu.

2.3. Wzorce kontroli obejmują następujące jednostki redakcyjne ustawy zasadniczej: art. 2 w kontekście zasady dostatecznej określoności przepisów prawa, art. 47 w związku z art. 31 ust. 3, art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87.

3. Analiza formalna.

3.1. Po przeprowadzeniu analiz skarg konstytucyjnych rozpoznawanych wspólnie pod sygn. SK 95/20 Trybunał uznał, że wydanie wyroku w niniejszej sprawie jest niedopuszczalne oraz zbędne, a postępowanie zgodnie z dyspozycją art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK podlega umorzeniu. Swoje stanowisko Trybunał oparł na następujących argumentach.

3.2. W odniesieniu do zarzutów wskazanych w punktach 1 i 2 *petitum* skarg konstytucyjnych Trybunał Konstytucyjny nie odnalazł przeszkód procesowych związanych z przepisami prawnymi stanowiącymi przedmiot kontroli. Zakwestionowane przepisy ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych oraz rozporządzenia o szczepieniach kreują obowiązek poddania małoletnich dzieci skarżących szczepieniom ochronnym. Należy zauważyć, że obowiązek wynika bezpośrednio z przepisów prawnych (*ipso iure*), a tym samym nie podlega konkretyzacji w drodze aktów stosowania prawa. Powyższy pogląd jest akceptowany w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej: NSA) – (por. np. wyroki z: 6 kwietnia 2011 r., sygn. akt II OSK 32/11, Lex nr 852219; 21 lutego 2018 r., sygn. akt II OSK 1089/16, Lex nr 2491549; 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt II OSK 1761/19, Lex nr 3343266).

Trybunał podzielił pogląd skarżących, że nałożenie na nich przez właściwe organy egzekucyjne grzywnien w celu przymuszenia nie byłoby dopuszczalne, gdyby zakwestionowane przepisy prawne nie kreowały *ipso iure* obowiązku szczepienia obejmującego dzieci skarżących. Wobec tego Trybunał uznał, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych stanowiły podstawę normatywną wyroków NSA wydanych w sprawach skarżących, a tym samym mogły być objęte skargami konstytucyjnymi. Przyjęcie odmiennego poglądu, popieranego argumentem braku konkretyzacji obowiązku kreowanego przez przepisy w drodze aktu jednostkowego, wyłączałoby tę grupę regulacji spod kontroli przeprowadzanej w trybie skargowym.

Trybunał uznał, że podstawą prawną wyroków NSA był także § 3 rozporządzenia o szczepieniach, z tym jednak zastrzeżeniem, że zastosowanie w sprawach skarżących miały tylko niektóre punkty stanowiące podział systematyczny tej jednostki redakcyjnej.

3.3. W odniesieniu do wzorców kontroli wskazanych w punktach 1 i 2 *petitum* skarg konstytucyjnych Trybunał Konstytucyjny zbadał, czy zarzut naruszenia art. 2 Konstytucji został należycie uzasadniony, a także czy art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji stanowił adekwatny wzorzec kontroli.

3.3.1. Art. 2 Konstytucji został wskazany jako wzorzec w kontekście wywodzonej z niego zasady dostatecznej określoności przepisów prawa, która stanowi jedną z dyrektyw zasady prawidłowej (przyzwoitej) legislacji.

Trybunał przypominał, że stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna zawiera uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazywano, że „przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być traktowana powierzchownie i instrumentalnie.

Przytaczane w piśmie procesowym argumenty mogą być mniej lub bardziej przekonujące (...), lecz zawsze muszą być argumentami «nadającymi się» do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny” (wyrok z 19 października 2010 r., sygn. P 10/10, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 78). Podnoszono również, że „[w]skazanie w *petitum* wzorca kontroli, przy respektowaniu generalnej zasady, jaką jest domniemanie konstytucyjności aktu normatywnego, bez szczegółowego odniesienia się do niego w uzasadnieniu lub lakoniczne sformułowanie zarzutu niekonstytucyjności nie może bowiem zostać uznane za «uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie» w rozumieniu przepisów regulujących postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym” (postanowienie z 16 kwietnia 2014 r., sygn. P 37/13, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 49).

W nowszym orzecznictwie stwierdzono m.in., że ciężar dowodu w procedurze kontroli norm prawnych spoczywa na podmiocie inicjującym postępowanie. Z obowiązku poprawnego uzasadnienia zarzutu z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie nie może zwolnić skarżącego działający z własnej inicjatywy Trybunał Konstytucyjny, który – zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK – związany jest zakresem zaskarżenia wskazanym w skardze konstytucyjnej. Zgodnie z ust. 2 tegoż artykułu zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją (wskazanie wzorca kontroli) – (por. postanowienie TK z 25 lutego 2021 r., sygn. SK 54/20, OTK ZU A/2021, poz. 10).

Nałożony przez ustawodawcę na Trybunał obowiązek zbadania w toku postępowania wszystkich istotnych okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy (zob. art. 69 ust. 1 u.o.t.p.TK) oraz brak związania Trybunału wnioskami dowodowymi uczestników postępowania (zob. art. 69 ust. 3 u.o.t.p.TK) nie zmieniają rozkładu ciężaru dowodu w postępowaniu przed Trybunałem. Określone w art. 69 ust. 1 i 3 u.o.t.p.TK reguły postępowania mają zastosowanie dopiero wówczas, gdy podmiot inicjujący postępowanie wykazał się należyłą starannością, spełniając wszystkie konstytucyjne i ustawowe warunki formalne niezbędne do zainicjowania postępowania przed Trybunałem (por. postanowienie TK z 30 listopada 2021 r., sygn. SK 8/19, OTK ZU A/2022, poz. 7). Nieuzasadnienie przez skarżącego przedstawionego zarzutu należy kwalifikować jako uchybienie skutkujące koniecznością umorzenia postępowania (por. np. postanowienie TK z 8 marca 2023 r., sygn. SK 80/21, OTK ZU A/2023, poz. 35).

Podjęta przez skarżących próba argumentacji na rzecz tezy o naruszeniu zasady dostatecznej określoności przepisów prawa wywodzonej z art. 2 Konstytucji jest niezwykle lakoniczna. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że w skargach konstytucyjnych zabrakło wystarczających wywodów dotyczących naruszenia powołanego wzorca kontroli. Skarżący wskazali, że w przepisach prawa powszechnie obowiązującego nie zawarto konkretyzacji, w którym miesiącu/roku obowiązek szczepienia przeciwko poszczególnym chorobom staje się wymagalny oraz nie określono, ile dawek poszczególnych szczepionek należy podać. Inicjatorzy postępowania przedstawili także swoje wątpliwości dotyczące tego, na jakiej podstawie prawnej należy stwierdzać, że obowiązek szczepienia dziecka stał się wymagalny. Zdaniem skarżących organy administracji publicznej dokonują w tym zakresie różnych interpretacji. Niektóre z nich – według stanowiska skarżących – stwierdzają, że wymagalność obowiązku zaszczepienia przeciwko poszczególnym chorobom wynika z komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego, inne uznają z kolei, że wymagalność wynika z wezwania lekarza skierowanego do rodziców dziecka objętego obowiązkiem szczepiennym (por. skargi konstytucyjne, s. 4-6). Tym samym skarżący wyraźnie zasugerowali występowanie w praktyce administracyjnego stosowania prawa dwóch konkurencyjnych linii orzeczniczych. Trybunał stwierdził, że skarżący nie udowodnili jednak rzeczywistego istnienia – występującej ich zdaniem – niejedności interpretacyjnej w stosowaniu zaskarżonych przepisów. Wypowiedź skarżących

przybrała formę ogólnej tezy niepopartej żadnymi dowodami. Tymczasem zdaniem Trybunału powołanie takiego argumentu wymagało od skarżących przedstawienia konkretnych aktów stosowania prawa (z powołaniem ich sygnatur), w których ujawniałyby się zarzucana niejednorodność.

Trybunał zauważył także, że wobec braku nawiązania do konkretnych przykładów rzekomej niejednorodności interpretacji prawa, tym bardziej nieuprawnione było kategoryczne stwierdzenie skarżących, że występująca ich zdaniem niejasność przepisów jest tak daleko posunięta, iż wynikających z niej rozbieżności wykładniczych nie można usunąć za pomocą zwyczajnych środków mających na celu wyeliminowanie niejednorodności w stosowaniu prawa, a jedynym możliwym rozwiązaniem jest trybunalska derogacja zaskarżonych przepisów (por. *ibidem*, s. 6). Przedstawienie tak stanowczego poglądu wymagało od skarżących szczegółowego uzasadnienia, po pierwsze, że niejednorodność rzeczywiście istnieje, a po drugie, że nie może zostać wyeliminowana na płaszczyźnie stosowania prawa – zwłaszcza w drodze działalności judykacyjnej NSA, np. przez wydanie uchwały. Jak słusznie zauważyli sami skarżący, derogowanie przepisu prawnego z uwagi na jego niejasność zawsze traktowane jest jako środek o charakterze ostatecznym.

Wobec powyższego należało uznać, że skarżący nie uzasadnili należycie zarzutu niezgodności przepisów z zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa. Nadto należało zauważyć, że nawet skuteczne wykazanie istnienia niejednorodności interpretacyjnej nie mogło stanowić samodzielnej podstawy do stwierdzenia niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów prawnych, albowiem zgodnie z ukształtowanym poglądem trybunalskim derogacja jest możliwa tylko wtedy, gdy występującej niejednorodności nie da się usunąć za pomocą metod interpretacyjnych, a więc z reguły, gdy niejasność przepisu przybiera postać „kwalifikowaną” (por. np. wyrok TK z 3 grudnia 2002 r., sygn. P 13/02, OTK ZU nr 7/A/2002, poz. 90). Inaczej mówiąc, samo wystąpienie rozbieżności wykładniczych – zakładając, że w ogóle istnieje – nie stanowi wystarczającej podstawy do interwencji Trybunału. Co do zasady bowiem tego typu niejednorodność może zostać skutecznie usunięta przez organy sądowe w drodze zabiegów interpretacyjnych, które nie podlegają kognicji Trybunału Konstytucyjnego. Jeśli zaś skarżący przyjęli, że derogacja trybunalska jest jedynym właściwym środkiem, powinni wytłumaczyć, na jakich argumentach oparli swoje stanowisko. Zarzut kwalifikowanej niejasności wymaga szczególnie dokładnego uzasadnienia. Taka argumentacja w ocenie Trybunału musiałaby zawierać analizę właściwego orzecznictwa administracyjnego oraz sądownoadministracyjnego.

Z tych względów Trybunał uznał, że skarżący w istocie ograniczyli swoje wywody do wyrażenia przekonania o niezgodności przepisów wskazanych w punktach 1 oraz 2 *petitum* skarg konstytucyjnych z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą dostatecznej określoności przepisów prawa, bez wykazania zasadności swego zarzutu. Wobec powyższego postępowanie w tym zakresie zostało umorzone, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.3.2. W odniesieniu do art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Trybunał uznał, że jest on wzorcem nieadekwatnym do zbadania konstytucyjności przepisów zaskarżonych w punktach 1 i 2 *petitum* skarg konstytucyjnych.

Art. 47 Konstytucji przewiduje dwa prawa podmiotowe przynależne jednostce. Pierwszym z nich jest prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia, drugim prawo do decydowania o swoim życiu osobistym. Skarżący w *petitum* skarg konstytucyjnych wskazali jako wzorzec cały art. 47 Konstytucji, jednak w uzasadnieniach skarg konstytucyjnych sprecyzowali, że obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej przepisy przewidujące obowiązek szczepień ochronnych stanowią ingerencję w „prawo do prywatności z art. 47 Konstytucji (prawo do decydowania o życiu osobistym)” oraz „ingerencję w zasadę autonomii (samostanowienia) jednostki wiążącą się ściśle z nakazem poszanowania godności ludzkiej a konkretnie z prawem decydowania przez nią o świadczeniach zdrowotnych, którym chce się ona poddać” (skargi konstytucyjne o sygn.: SK 95/20, SK 99/20, SK 101/20,

SK 107/20, SK 108/20, SK 119/20, SK 126/20, SK 127/20, SK 135/20, s. 8; SK 6/21, s. 7). W uzasadnieniach skarg konstytucyjnych nie przedstawiono osobnych wywodów odnoszących się do naruszenia prawa do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia wynikającego z art. 47 *in principio* Konstytucji. Uwzględniając ogół wywodów skarżących, Trybunał uznał, że prawem konstytucyjnym naruszonym ich zdaniem było wyłączenie prawa do decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 *in fine* Konstytucji), określane również prawem do samostanowienia.

Następnie należało ocenić, czy wyroki NSA – przez zastosowanie kwestionowanych przepisów prawnych – doprowadziły do naruszenia prawa skarżących do decydowania o ich życiu osobistym.

Trybunał Konstytucyjny uznał, że zastosowanie przez NSA kwestionowanych przepisów prawnych nie wywołało skutku polegającego na naruszeniu prawa skarżących do decydowania o swoim życiu osobistym, a tym samym skargi konstytucyjne nie spełniają wymogu określonego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym przesłanką zainicjowania kontroli w tym trybie jest naruszenie konstytucyjnego prawa lub konstytucyjnej wolności skarżącego („[k]ażdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone”). Merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej uzależnione jest od wystąpienia w konkretnym układzie okoliczności faktycznych i prawnych naruszenia prawa lub wolności skarżącego – naruszenie musi mieć charakter realny i aktualny.

Skarżący wystąpili ze skargami konstytucyjnymi we własnym imieniu, a nie w imieniu i na rzecz swoich małoletnich dzieci. We wszystkich sprawach postępowania egzekucyjne w administracji oraz sądowoadministracyjne dotyczyły obowiązku szczepień dzieci skarżących. Zgodnie z brzmieniem art. 5 ust. 2 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych obowiązującym w chwili występowania ze skargami konstytucyjnymi: „[w] przypadku osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych odpowiedzialność za wypełnienie obowiązków, o których mowa w ust. 1, ponosi osoba, która sprawuje prawną pieczę nad osobą małoletnią lub bezradną, albo opiekun faktyczny w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2017 r. poz. 1318, z późn. zm.)”. W momencie nakładania na skarżących grzywien w celu przymuszenia, dzieci objęte obowiązkiem szczepień nie posiadały (nawet ograniczonej) zdolności do czynności prawnych. Prawną pieczę nad nimi sprawowali skarżący jako rodzice.

Wykonanie obowiązku szczepienia dzieci zabezpieczone zostało przymusem państwowym realizowanym w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2022 r. poz. 479, ze zm.). We wszystkich sprawach skarżących zostały wydane wobec nich postanowienia o nałożeniu grzywny w celu przymuszenia. Postanowienia oprócz nakładania grzywny, wzywały nadto do wykonania przez rodziców obowiązku poddania dzieci szczepieniom. Należy zauważyć, że rodzice dzieci objętych obowiązkiem szczepień ochronnych, w sytuacji, w której podejmują czynności faktyczne zmierzające do wykonania obowiązku, jak również w sytuacji, gdy uchylają się od wykonania obowiązkowego szczepienia, decydują zastępczo o życiu osobistym swoich dzieci, nad którymi sprawują władzę rodzicielską, nie zaś o swoim życiu osobistym.

Skoro kwestionowane przepisy nie nakładały obowiązków wpływających na prawo rodzica do decydowania o swoim życiu osobistym, art. 47 *in fine* Konstytucji nie może stanowić wzorca w sprawach zainicjowanych przez skarżących. Nie sposób przyjąć, że objęcie dziecka obowiązkiem szczepienia narusza prawo jego rodzica do samostanowienia o swoim życiu. W sprawach skarżących do naruszeń ich prawa do decydowania o własnym życiu osobistym, w ocenie Trybunału, nie doszło. Skarżący nie byli objęci obowiązkiem przyjęcia szczepienia ochronnego. Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych, który – co warto podkreślić – znalazł się poza zakresem zaskarżenia, ponosili jedynie odpowiedzialność za wykonanie tego obowiązku wobec swoich dzieci.

Zgodnie z utrwalonym poglądem Trybunału „nieprawidłowe określenie wzorca kontroli zgodności z Konstytucją prowadzi do umorzenia postępowania w tym zakresie z powodu niedopuszczalności wydania wyroku” (postanowienie z 20 czerwca 2023 r., sygn. SK 61/19, OTK ZU A/2023, poz. 55). Wobec powyższego postępowanie w tym zakresie należało umorzyć na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.4. W części I wyroku z 9 maja 2023 r. sygn. SK 81/19 (Dz. U. poz. 909) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: [a]rt. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1657, ze zm.) w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2172) w zakresie, w jakim termin wymagalności obowiązkowych szczepień ochronnych, jak i liczba dawek poszczególnych obowiązkowych szczepień ochronnych, określone są w Programie Szczepień Ochronnych na dany rok, ogłaszanym przez Głównego Inspektora Sanitarnego w formie komunikatu, a nie przez ministra właściwego do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, jest niezgodny z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. W części II orzeczenia określono, że „[p]rzepisy wymienione w części I, w zakresie tam wskazanym, tracą moc obowiązującą po upływie 6 (sześciu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”. W pozostałym zakresie Trybunał umorzył postępowanie. Wyrok został ogłoszony w Dzienniku Ustaw 12 maja 2023 r.

W powołanym wyroku Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się *in merito* w sprawie dotyczącej tożsamy – względem spraw zainicjowanych połączonymi skargami konstytucyjnymi – przedmiotów kontroli oraz pokrywających się wzorców konstytucyjnych. Wobec tego Trybunał Konstytucyjny musiał rozstrzygnąć kwestię celowości merytorycznego rozpoznania zarzutów wyrażonych w punkcie 3 *petitum* skarg konstytucyjnych.

Zgodnie z dyspozycją art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK Trybunał Konstytucyjny wydaje na posiedzeniu niejawnym postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne. Zbędność orzekania występuje także wówczas, gdy kwestionowana norma była już w innej sprawie przedmiotem kontroli co do zgodności z Konstytucją. Jeśli w sprawie zachodzi tożsamość podmiotowa (dotycząca podmiotu inicjującego postępowanie) i przedmiotowa (dotycząca przedmiotu i wzorców kontroli), ziszcza się ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Jeśli zaś w sprawie zachodzi tylko tożsamość przedmiotowa, ziszcza się przesłanka *ne bis in idem* (por. postanowienie TK z 23 czerwca 2022 r., sygn. SK 52/20, OTK ZU A/2022, poz. 42).

Należy zgodzić się z poglądem zakładającym, że „[u]przednie rozpoznanie sprawy konstytucyjności określonego przepisu prawnego (normy prawnej) z punktu widzenia tych samych zarzutów nie może być jednak uznane za prawnie obojętne. Powoduje ono konieczność wydania rozstrzygnięcia opartego na zasadzie *ne bis in idem*. Jest ona rozumiana w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z uwzględnieniem specyfiki tego postępowania (...). O ile w wypadku zaistnienia przesłanki powagi rzeczy osądzonej Trybunał Konstytucyjny musiałby (...) umorzyć postępowanie jako niedopuszczalne, to w wypadku przesłanki *ne bis in idem* Trybunał dokonuje oceny w kategoriach pragmatycznych, ocenia celowość prowadzenia postępowania i orzekania w kwestii, która została już jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnięta przez ten organ. W takiej sytuacji właściwą podstawą umorzenia postępowania jest zbędność orzekania (...)” – (postanowienie TK z 10 lipca 2007 r., sygn. P 40/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 86).

Trybunał rozpatrując sprawę w obecnym składzie, wykluczył możliwość wystąpienia tożsamości podmiotowej. Po dokonaniu porównania *petitum* oraz uzasadnień skarg konstytucyjnych z tenorem wyroku w sprawie o sygn. SK 81/19 Trybunał Konstytucyjny stwierdził wystąpienie tożsamości dotyczącej przedmiotu kontroli oraz wzorców konstytucyjnych. Za-

rzuty postawione w sprawie rozpoznawanej pod sygn. SK 81/19 są analogiczne względem przedstawionych – przez tego samego pełnomocnika procesowego – w skargach konstytucyjnych rozpoznawanych pod wspólną sygn. SK 95/20.

W wyroku o sygn. SK 81/19 Trybunał Konstytucyjny rozstrzygnął analogiczny – względem spraw rozpoznawanych pod sygn. SK 95/20 – problem konstytucyjny. Ponowne rozpatrzenie spraw w tym zakresie naruszałoby zatem zasadę *ne bis in idem*, stabilizującą sytuację ukształtowaną wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, który zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji ma moc powszechnie obowiązującą i jest ostateczny.

Wobec zbędności orzekania, postępowanie w zakresie zarzutów postawionych w punkcie 3 *petitum* skarg konstytucyjnych należało umorzyć na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.